

Vaikka neuvostoyhteiskunnasta on olemassa lukuisia dokumentteja, on sen liikuntakulttuuria kuvaavia teoksia saatavilla suomen kielellä vain muutamia. Kirjan ensimmäisen luvun katsaus neuvostourheilun historiaan onkin oiva kuvaus sosialistisesta liikuntajärjestelmästä. Kirjoittajat erittelevät ansiokkaasti neuvostoyhteiskunnan ajanjaksot liikunnan näkökulmasta. Historiallinen osio sisältää myös urheiluhistoriasta kiinnostunutta lukijaa kiehtovia yksityiskohtaisia kuvauksia neuvostourheilusta. Mielenkiintoisin lienee venäläisen kampaailulajin, sambon, synnyn kuvaus. Urheilulajina se on yhdistelmä eräänlaista vapaapainia ja judoa. Lajin suosiosta vielä nyky-Venäjällä kertoo jotakin se, että Venäjän presidentti Vladimir Putin on paitsi judo- myös sambomestari. Sambon kehittämisessä on aineksia myös monitasoiseen yhteiskunnalliseen analyysiin.

Kirjan kolmannessa osassa tutkijat erittelevät viimeisen kymmenen vuoden aikana tapahtuneiden muutosten vaikutuksia nykypäivän Venäjän Karjalan liikuntakulttuuriin. Samanaikaisesti 1990-luvun alussa valtion ja tuotantolaitosten tuki liikunnalle ja urheilulle supistui nopeasti. Myös kansalaisten kiinnostus liikuntaa kohtaan väheni. Niukkuuden vallitessa liikunta ei saanut ihmisten elämässä kovinkaan huomattavaa sijaa, vaan tärkeintä on oman ja läheisten toimeentulon turvaaminen. Karjalan tasavallassa ei kuitenkaan ole tyystin unohdettu neuvostoliikunnan ja -urheilun perintöä.

Kirja kuvaa myös sitä, miten Neuvostoliiton hajoaminen muutti paitsi toimintamalleja myös liikuntakulttuurin normistoja. Karjala oli Venäjän ensimmäinen tasavalta, jossa hyväksyttiin oma liikuntalaki vuonna 1994. Laissa korostetaan liikunnan vaikutuksia kansanterveyteen ja erityistä

huomiota kiinnitetään lasten ja nuorten liikuntaan. Kirjassa kuvataan myös miten nykyään paikallisten nuorten elämästä on löydettävissä yleismaailmallisia liikuntakulttuurin muotoja. Esimerkiksi aerobicin suosio Karjalassa perustuu pitkälti siihen, että lajia pidetään läntisenä nuoti-ilmiönä.

Liikunnan ja urheilun vapaaehtoisten kansalaistoimintojen käynnistyminen Karjalan tasavallassa ei ole ollut helppoa. Tämän päivän Karjalan tasavallassa toimivat urheiluorganisaatiot ovat yksittäisiä seuroja, klubeja, kaupunkien liikunta- ja urheilujärjestöjä sekä monenlaisia ryhmiä. Muutamissa lajeissa, kuten jalkapallossa, karjalaiset seurat ovat myös hakeneet vauhtia suomalaisista alasarjoista tuoden niihin annoksen kansainvälistä kiinnostavuutta.

Karjalan tasavallan urheilun tason nostamiseksi on olemassa myös päämäärätietoisia toimenpiteitä. Yksi esimerkki on petroskoinen jääkiekko. Paikkakunnan kiekkoihmiset ovat yhdessä keränneet paikalliselle joukkueelle tukijoita, joiden turvin seuran toimintaa viedään eteenpäin.

Tilastojen mukaan Karjalassa oli viime vuosikymmenen puolivälissä reilu 1400 urheilu- ja liikuntarakennusta. Stadioneja oli

kuusi, urheiluhalleja 334 ja uima-altaita 25. Luvut vaikuttavat varsin suurilta. Selvää kuitenkin on, että suuri osa näistä tiloista on vanhoja ja huonokuntoisia. Positiivista asiassa kuitenkin on, että vuosituhannen vaihteessa osaa näistä tiloista pyrittiin kunnostamaan ja huonokuntoisimpien tilalle oli valmistumassa uusia halleja. Kaikkiaan liikunta ja urheilu Karjalan tasavallassa elävät yhä muutosten vuosia. Toivottavasti synkin vaihe on kuitenkin jo ohitettu.

Käsillä oleva kirja on kolmi-voitosen tutkimushankkeen yksi tuotos. Selvästikin tutkijoilla olisi enemmänkin sanottavaa liikuntakulttuurista Venäjän Karjalassa ja toivottavaa on, että kansainvälisestikin ainutlaatuista venäläisen nykyliikunnan ja urheilun tutkimusta jatkettaisiin. Kirjassa on myös aineksia raportoida esimerkiksi englanninkielisissä liikunta-alan foorumeissa. Kirjan sisältöä voisi myös jätkevöittää muutamalla hyvin valitulla kartalla, kuvalla ja taulukolla. Suosittelem kirjaa kaikille Venäjän Karjalan ja laajemminkin venäläisestä liikuntakulttuurista kiinnostuneille lukijoille.

Timo Metsä-Tokila

Symbolisen ainokaisuuden äärellä

DDT: Jedinotšestvo I (Real Records 2002). Kogda jedin; Poet; Rabotši kvartal; 180 cm; Pokolenije; Mama, eto rock-n-roll; Vals; Intro; Krysa; Roždestvo; Notšnaja pjesa; Osennjaja.

Lauluntekijä, sanoittaja ja laulaja Juri Ševtšukin luotsaama DDT on ollut parinkymmenen vuoden ajan venäläisen rockin näkyvimpiä edustajia. Yhtyeessä yhdistyy institutionaalinen, vuodesta

toiseen pysyvä suosio, sekä sanoituksiin kätkeytyvä painava sanoma. Ajoittain mies ja kitara-pohjalta esiintyvä, neuvostoaajan dissidenttiydestä karismansa ja kritiikkinsä ammentava Ševtšuk on venäläisen bardiperinteen ehkä taidokkain jatkaja, joka vetää hyvinkin vertoja sellaisille neuvostoaajan laulaville dissidenteille kuin Vladimir Vysotski tai Bulat Okudžava. Yhtyeen 17. studioalbumi, kaksiosainen *Jedinot-*

Šestvo, jonka ensimmäinen osa julkaistiin viime joulukuussa, äänitettiin vuoden 2002 aikana yhtyeen omassa studiossa ja on Ševtšukin mukaan yhtyeen uran tähän mennessä huolellisin ja täysipainoisin albumi. *Jedinotšestvo II* julkaistaan kuluvana keväänä.

Ševtšuk ei ole koskaan päästännyt kuulijoitaan helpolla, jos rockin sanomallisuutta mitataan yksinkertaisuuteen ja rytmiseen iskevyyteen pyrkivän musiikin kriteerein. Ševtšukin sanoituksia on enemmän tai vähemmän määrittänyt lyyrisyys, venäläiseen kirjallisuuteen ja kulttuuriin suuntautuva intertekstuaalisuus ja tästä helposti muodostuva monimerkityksinen symboliikka. Symboliikan merkitys on venäläisen rockin kapinallisuuden kontekstissa ja DDT:n oman historian valossa tulkittava purevaksi yhteiskunnalliseksi kritiikiksi. Yhtye joutui heti perustamisensa jälkeen vuonna 1980 kotikaupunkinsa Ufan viranomaisten ja KGB:n hampaisiin. Nämä vastoinkäymiset osaltaan johtivat yhtyeen sisäiseen emigraatioon neuvosto- ja venäläisen rockin keskukseseen Leningradiin 1980-luvun puolivälissä. Sanomaa viestivänä musiikillisena voimana on Ševtšukin vahva raspinen ääni akustisen kompian säestämänä ja vuosien varrella soitannollisesti taidokkaaksi hioutunut DDT, joka ei ole kaihantanut musiikillista kokeilullisuutta. *Jedinotšestvo I* on Ševtšukin omien sanojen mukaan ennen kaikkea poettinen albumi, joka vertautuu musiikillisesti muutaman vuoden takaiseen melko raskaaseen *Mir Nomer Nol*-albumiin. *Jedinotšestvo I* on erittäimen lyyrinen ja tekstuaalisesti vaikea levy. Se on musiikillisesti selkeästi koukkuisempi ja progressiivisempi kuin esimerkiksi edellinen studioalbumi *Metel Avgusta*.

Albumin keskeisin konteksti, jota vasten vakava- ja synkkähän-

kiset lyyriset irrottelut peilautuvat, on Tšetšenian sota. Ševtšuk on puhunut sotaan vastaan sekä kitaran kanssa että ilman kitaraa ensimmäisen Tšetšenian sodan alkuhetkestä, 1990-luvun puolivälissä, lähtien. Tästä kielii esimerkiksi albumin *voina*-sanan yleisyys ja siihen liittyvät metaforiset rakennelmat. Tosin hänen sanonituksissaan sota tuntuu olevan enemmän hengen kaaosta ja ihmisen typeryyttä symboloiva käsite, kuin juuri Tšetšeniaan eksplisiittisesti viittaava sota. Yksinäisyyttä tarkoittavasta *odinotšestvo*-sanasta johdettu, ei suoraan suomeksi kääntyvä *Jedinotšestvo* on Ševtšukin mukaan hänen itsensä kehrittelemä sana ja käsiterakennelma, joka samanaikaisesti tarkoittaa painajaismaista yksinäisyyttä ja maailmalta ainutkertaisuutta. Se on kuulemma riittävän monimutkainen käsite ollakseen kiinnostava. Tähän monimutkaisuuden muodostamaan kiinnostavuuteen on pyritty myös musiikillisesti ja soundillisesti. Levyn ambient-henkisellä tunnelmalla sfääritetyn puheavauskappaleen avauslause "*Ainutkertaisuus olet – silloin kun olet laukaisevien varjojen ainokainen*" johdattaa kuulijan metaforisena vyörytyksenä pienen ja viheliäisen ihmisen ja luonnon kauneuden väliseen jännitteeseen. Tämä vaatii kuulijalta melkoista paneutumista sanoman mahdollisiin merkityksiin:

Sanan jäljet hangessa stemmaavat surkeasti,
eivätkä ne suhteellaan voisi
koskaan synnyttää kuuta,
tuskin niistä edes syntyy uutta ihmistä.

Poet-laulu on asteen verran musiikillisempi, joskin maanisävytteinen puhelaulutapa säilyy edelleen. DDT:n kotikaupunkiin ja venäläisen kirjallisuuden kehtoon, Pietariin, viittaava inter-

tekstuaalisuus piikittelee selvästi kaupungin loistoon ja kirjallishistorialliseen romantiikkaan liittyviä näkemyksiä venäläisen nykyrunoilijan yhteiskunnallisesta funktiosta:

Nuku minun graniittini, minä
playboyna peitän
sinut surullisella laululla Blokin daamista,
rajoitan kiroillen mahdollisuuksia maailman,
sitä paitsi ei ole kieltä... täällä
on nykyään toiset ongelmat.

Koko yhtye instrumentteineen ja Ševtšuk karheine äänineen räjähtää eloon Työläiskortteli-kappaleessa, jossa nyky-Venäjän murroksellisuus avautuu ddt:läisellä kriitikkillä, jopa raadollisesti: "Juopuneet lapset kylmän maan sylkevät suustaan uutta hymniä, / invalidit rajattoman Tšetšenian sodan hyökkäävät öiseen kauppaan". Kappaleessa ennen niin urhoollinen ja palvottu neuvostotyöläistä on kuihtumassa symboliseen kortteliinsa muistoneen ja sloganeineen:

Työläiskorttelissa hampaat
ovat teräksestä, vahvoja ovat
työläisten kädet.
Työmitalinsa syövät pioneerit
onnellisen maan.
Työläiskorttelissa valoisat
kaukaisuudet palavat kalseissa
martinuuneissa.
Kuin taivaalle nostivat suurvallon
titaanit harteilleen.

Ševtšukilla usein toistuvat luonnonelementtien, vuodenaikojen, äitiyden ja jumaluuden positiiviset teemat yhdistyvät arkiin sirpaleihin. Tätä kautta maalliset ja tekijän pejoratiivisoimat asiat, kuten valta, ihminen yhteiskunnassa tai politiikka, tulevat merkityksettömiksi. Tällaista rockin yleishumanistisuutta tai romantiikkaa esiintyy liikimain kaikissa rock-kulttuureissa, mut-

ta Ševtšukilla tämän tekee kiinnostavaksi jatkuva toistuvuus ja yliviritetty metaforinen käyttö, jota sävyttää venäläiseen kulttuuriin ja yhteiskunnallisiin tapahtumiin kohdistuva intertekstuaalisuus. Tästä esimerkkinä katkelma 180 cm -kappaleesta:

Valtakunta tuhoutui, pilkkoi-
vat vallan keisarillisten varjo-
jen salat.
Mutta Maa voitti, ei sallinut
meidän kadota,
muutti meidät kivien parvek-
si.

Mama, eto rock-n-roll -kappale puolestaan valottaa raskaiden kitarariffien sävyttämänä yhtyeen omaa paatosta musiikilliseen genreensä ja rockiin Neuvostoliitossa:

Rock'n'roll syntyi puolivälissä tuhatyhdeksänsataa ja viisikymmentä.
Meidän laulut – rakkaus ja nälkä, meidän käsissämme kevääksi tuli laulut.
Kurkkuumme raastoi sirppi ja vasara, siunasi meille sodan ja rauhan,
Äiti tää on rock'n roll, rock oon mä.

Musiikillisesti tuoreinta tyyliä edustaa yksi levyn tyylikkäämmistä kappaleista, Krysa, jossa urbaania sykettä ja rap-tyyliä jäljittelevä poljenta täydentyy tyylikkäällä trumpettipätkillä. Rotta on saanut tehtäväkseen symboloida nykyvenäläistä menoa Pietarissa. Ševtšukin synkässä urbaanissa kuvauksessa Pietari saa osakseen sävyjä, jotka helposti vertautuvat venäläisessä kirjallisuudessa kaupungille annettuihin apokalyptisiin piirteisiin:

”Leipää ja sirkusta” – nälkäiset ohikulkijat.
Ja raataa elämä seksin häässä,

lahoa aivoissa, kasinoissa, jalkakäytävillä,
autoissa, metrossa, pirstalotuneissa purnukoissa,
näyteikkunoissa, likaisissa nieluissa,
sinussa ja minussa.
KEVÄT... SOTA...
hullu rotta, houreinen kurjimus.
Puhkeava paise ja noidankehä taivuttaa ylös,
kietoo valssiinsa siristäen taivaaseen, noitamaiseen transsiinsa.

Albumin kaksi viimeistä kappaletta antavat tilaa perinteiselle ddt:läiselle, akustisen kompini ympärille luodulle ja Ševtšukin vahvaan ääneen perustavalle melodiselle toistolle, jossa sanoitukset tulevat väistämättä vieläkin enemmän kappaleiden keskiöön. Notšnaja pjesa -kappale on joulun ajasta ammentuva, monensuuntainen kritiikki länsimaisen materialismin ristiriitaisuudesta, Jeesuksen synnyinseutujen nykyisestä kaoottisuudesta ja näiden eräänlaisesta kiteytymisestä pietarilaiseen arkeen:

Soi kello pölyisellä näyttämöllä, salissa surullinen maa, joka synkästi katsoo Uskoa, Toivoa, Rakkautta.
Ratkaisu Palestiinan yllä, pedot ulvovat, pahvivuoret, liehuvat betoniset liput...
Väkiviinainen lapsi nukkuu pietarilaisessa kehdoissa, lumimyrskylle hymyilee ja iskee silmää minulle.

Viimeisessä Osennjaja-laulussa albumin yleinen poeettinen synkkyys saa pientä piristystä Ševtšukin aiemmasta viittauksellisuudesta syksyyn, joka on lauluntekijälle ilmeisen tärkeä vuodenaika. DDT:n yleisesti tunnetuimmat kappaleet ovat yhä radiossa soivat takavuosien hitit Syksy ja Viimeiseen syksyyn. Vaikka syksy on surullista, se on kaunista ja kaunishan on ylevää. DDT:tä ja Ševtšukia kuunnellessa voi ajoittain tulla kiusaantunut olo sanoitusten koukeroisuudesta. Yhtyettä sopii kuitenkin kuunnella muutenkin, välittämättä aina sanojen syvällisyydestä. Tosin Jedinotšestvo I ei ole melodioiden tai kertosaiteiden osalta DDT:n tarttuvimpia levyjä. Lieneekö sitten II osa popahtavampi, aika näyttää. Sanoitusten kriittisyys ja musiikillinen tinkimättömyys ovat tämän I osan parasta antia. Lieneekö vain sattuudesta kysymys, vai onko kyseessä paljon puhuttu Venäjän sananvapauden huolestuttava kehitys, mutta jostain syystä yhtyeen kotisivuilla olevan diskografian sanoituksissa Yöllinen näytelmä-kappaleen seuraavia loppufraseja ei ole löydettävissä: ”Putin reissaa pitkin maata hopeisella hevosellaan, tarjoa maa hänelle apua, luoja suo hänelle terveyt... Kaikki bandiitit uudelleen murskataan... Putin reissaa pitkin maata, mutta me jäämme ennalleen.”

Jussi Lassila